

**UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO
PRAHA**

bakalářské kombinované studium
2009 – 2012

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jiřina Kaiserová

Policejní praxe – etické zásady práce ve vztahu k člověku
se zdravotním postižením

Praha 2012

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. František Šnitr

JAN AMOS KOMENSKÝ UNIVERSITY PRAGUE

Bachelor Combined Studies
2009 - 2012

BACHELOR THESIS

Jiřina Kaiserová

Police practice – ethical work in relation to a person with
disabilities

Prague 2012

**The Bachelor Thesis Work Supervisor:
Mgr. František Šnitr**

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 9. března 2012

Jiřina Kaiserová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Mgr. Františku Šnitrovi za velmi užitečnou pomoc a cenné rady během konzultací a při výběru odborné literatury, které jsem využila během zpracování mé bakalářské práce. Mé poděkování patří též Mgr. Danici Kafkové, která mi jako bývalý člen Etické komise Policie České republiky poskytla informace a náměty pro směr zpracování bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na etické zásady příslušníků Policie České republiky. Zabývá se etickými zásadami policejní práce ve vztahu k člověku se zdravotním postižením. V teoretické části je obsažen pohled na historii etiky a srovnání profesních etik. Vztah Etického kodexu Policie České republiky je zaměřen na osoby se zdravotním postižením, a to sluchově postižené. Praktická část obsahuje charakteristiku Policie České republiky a analýzu nežádoucího jednání a chování.

Klíčové pojmy

Etika, etické teorie, etický kodex, osoba se zdravotním postižením, Policie České republiky, sluchové postižení.

Annotation

The thesis is focused on the ethics of Police of the Czech Republic. It deals with the ethical principles of police work in relation to a person with disabilities. The theoretical section contains an insight into the history of ethics and professional ethics comparison. Relationship Code of ethics for the Police of the Czech Republic is aimed at people with disabilities, namely hearing impaired. The practical part contains characteristic of Police of the Czech Republic and the analysis of undesirable conduct and behavior.

Key words

Ethics, ethical theory, ethical code, a person with disabilities, Police of the Czech Republic, hearing disability.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1. TEORETICKÁ VÝCHODISKA	10
1.1 Etika.....	10
1.2 Nové etické teorie	16
1.3 Profesní etika	21
1.4 Osoba se zdravotním postižením	25
2. PŘÍPADOVÁ STUDIE.....	35
2.1 Charakteristika Policie České republiky	35
2.2 Etický kodex České republiky.....	39
2.2 Analýza.....	48
ZÁVĚR.....	54
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	56
SEZNAM GRAFŮ	58

ÚVOD

Téma bakalářské práce Policejní praxe – etické zásady práce ve vztahu k člověku se zdravotním postižením bylo vybráno s ohledem na jeho důležitost v policejní praxi, která je značná.

V minulých letech byl kontrolními orgány (odbory vnitřní kontroly jednotlivých Krajských ředitelství Policie České republiky, Odborem vnitřní kontroly Policejního prezidia Policie České republiky) a Inspekcí Ministerstva vnitra uvnitř Policie České republiky velmi významně zaznamenán klesající trend v oblasti úrovně vystupování a chování příslušníků Policie České republiky a to jak v jednání s veřejností na místě činu, tak v jednání policistů při přijetí oznámení na základních útvarech. Nelze opomenout ani tu skutečnost, že v mnoha případech šlo i o nevhodnou formu komunikace mezi samotnými policisty. Uvedené jevy vyvolaly nutnost zavedení normy, která jasně deklaruje hodnoty, které Policie České republiky uznává.

Ve své novodobé historii prochází Policie České republiky mnoha změnami. Snahou vedení Policie České republiky je, aby vznikl dobře fungující sbor, který má nejen odbornou úroveň, ale i odpovídající kulturu v jednání s veřejností. K vytváření kultury Policie České republiky významně přispívá i Etický kodex Policie České republiky. I tento aspekt přispěl k výběru tématu bakalářské práce.

Cílem bakalářské práce je prokázat význam Etického kodexu v Policii České republiky a identifikovat kvalitativní znaky v přístupu policistů k osobám se zdravotním postižením. Vzhledem k tomu, že zdravotních postižení je velká škála a všechna by si zasloužila pozornost, je bakalářská práce zacílena na osoby se sluchovým postižením. Dílčím cílem analýzy je zjistit, zda přijetí Etického kodexu Policie České republiky ovlivnilo jednání a chování příslušníků Policie České republiky.

Teoretická část bakalářské práce se věnuje vysvětlení pojmu etika z historického hlediska. Filozofie a filozofové stojí za vznikem etiky, jako vědní disciplíny. Položili v průběhu dějin základní kameny veškerého etického myšlení, kdy předmětem zkoumání etiky jsou morální teorie, se kterými se každý den setkáváme v našem životě. Jsou zde popsány nové etické teorie a porovnání dvou odlišných profesních etik, kterými jsou lékařská etika a policejní etika. Další část je zaměřena na osoby se zdravotním postižením, jak se organizace spojených národů snaží zlepšovat postavení osob se zdravotním postižením a jak je na ně pamatováno v české legislativě. Následně jsou zde zásady Etického kodexu aplikovány na praxi se skupinou se sluchovým postižením. Je zde popsán projekt, který pomáhá informovat sluchově postižené o práci Policie České republiky a policisty informuje, jak by měli s těmito občany spolupracovat.

Praktická část charakterizuje Polici České republiky. Dále jsou zde popsány zákony a Etický kodex, kterými se Policie České republiky řídí. Část je věnována korupčnímu jednání u Policie České republiky a stížnostem občanů na příslušníky Policie České republiky z důvodu nepřiměřeného užití síly policistů na veřejnosti. Metodou analýzy je provedeno porovnání porušení přísahy policistů v roce 2003 a porušení slibu v roce 2006 a 2011. Jde o období před zavedením Etického kodexu Policie České republiky, krátce po zavedení a po pěti letech praxe od zavedení této normy. Touto analýzou byla zjišťována příčinná souvislost přijetí profesního kodexu na jednání a chování policistů.

1. TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1.1 Etika

Bakalářská práce je zaměřena na vztah Etického kodexu Policie České republiky k lidem se zdravotním postižením. Považujeme za vhodné vymezit pojmy, které se k tomuto tématu vztahují. Jedním z pojmů je etika, na kterou může být nahlíženo z různých úhlů pohledu.

Vaněk (2010, s. 9) chápe etiku jako: „nauku o lidských záměrech, jednáních a vztazích z hlediska jejich dobrých nebo zlých důsledků pro člověka jako jedinečnou osobnost, pro společnost jako celek i pro veškerou skutečnost, s níž je člověk v kontaktu. Předmět etiky se potencionálně týká veškerého lidského počínání. V terénu etických úvah má své místo vztah k druhým lidem a důsledky našich úmyslů a výkonů pro ně (v individuálním i úhrnnějším společenském ohledu), ale také zhodnocení vztahu člověka k sobě samému při všech jeho aktivitách a neméně vůči přírodě.“

„Prvotní normy jsou výrazně zaměřeny k tomu, aby regulovaly chování jednotlivce s cílem zabezpečit skupinu. Mravní příkazy byly zdůvodňovány zejména tradicí a prolínaly se s náboženskými příkazy a tabu. Zájem skupiny tak tradičně stojí nad zájem jednotlivce. Jedinec, jeho rozhodování a morální vlastnosti se dostali do centra zájmu morálky až později. V antickém Řecku byl přesun důrazu na morálku jedince motivován zejména sofistickými filozofy a jejich zdůrazňováním, že morální normy nemají charakter přírodní nutnosti, ale závisí na lidech. Dále pak Sókratem s jeho názorem, že jedinec může mít morální pravdu proti většině či tradici. Vznik mravních norem tedy do určité míry odpovídá společenským „požadavkům“ a regulovány začínají být i ty oblasti, které dříve regulovány nebyly.“ (Bureš, 1991, s. 5 – 6).

„Etika bývá běžně označována jako nauka o morálce. Položme si tedy základní otázku: co to je morálka? Zdánlivě samozřejmá věc s jasnou odpovědí. Morálka je když mám něco udělat, co je dobré a správné. V běžném

životě morálka skutečně vystupuje redukována na soubor příkazů či norem chování, o kterých se většinou již dále nediskutuje.“ (Bureš, 1991, s. 3).

Svobodně se rozhodnout co je dobro a zlo, je velmi těžké. Každý jedinec uznává jiné hodnoty a normy. Existují okamžiky, kdy se musí rozhodnout sám za sebe. Je sice regulován normami, zákony a pravidly společnosti, ve které žije, které si sám nevymyslel, ale přijal je od rodiny, školy, vrstevníků, státu, ale také může cítit, že se s těmito normami, zákony a pravidly neztotožňuje. Má tedy odejít do jiného společenství, kde by mu normy, zákony a pravidla vyhovovali více, nebo zůstat a pokusit se o změnu? A přijmou vůbec ostatní jeho pravdu? Člověk si během života neustále v různých životních situacích pokládá otázky, před které je postaven a které musí řešit. Jakou roli sehraje je jen na jeho svědomí. Etickou zásadou práce se zabýval už Platón.

„Jedním z nejstarších dokladů o racionálním řešení mravního problému jsou některá Platónova díla, např. Ochrana Sókrata a Kritón. V díle „Ochrana Sókrata“ se Sókratés obhajuje proti obvinění, že ruší státní náboženství a kazí mládež. Sókratés byl však přesto odsouzen na smrt. Nechme stranou otázku, zda byl Sókratés odsouzen nespravedlivě a zaměříme se na dialog „Kritón“, v němž je Sókratés vylíčen, jak ve vězení čeká na popravu. Má poslechnout své přátele a utéci?

Na začátku Sókratés upozorňuje na dvě podmínky svého rozhodování. Za prvé je nutné se přidržet vlastní mravní rozvahy, nepodlehnout názoru většiny. Většina se může mýlit a také tak často činí, stejná většina, která dříve odsoudila Sókrata na smrt, se nyní domnívá, že by měl utéci. (Pozn.: Problém rozhodnutí většiny, jejích omylů a měnlivosti jejích názorů je klíčovým problémem DEMOKRACIE. Sókratés tomuto problému věnoval velkou pozornost a ke kompetenci většiny byl skeptický). Za druhé je třeba se při rozhodování řídit kritériem SPRÁVNOSTI činu a nikoliv našimi bezprostředními sklony a zájmy. Musíme se rozhodnout pro to, co je správné, bez ohledu na to, co nám to přinese. (Podobné uvažování najdeme i u I. Kanta). Co je správné, je také dobré a spravedlivé. Zákon nejednat nespravedlivě platí i tehdy, kdy si myslíme, že vůči nám bylo postupováno nespravedlivě. Podle

Sókrata ani nebezpečí smrti nemá vést k tomu, že se člověk uchýlí k nespravedlivému jednání. Sókratés si byl vědom, že jestliže něco takového celý život hlásal, nemůže z vězení uprchnout. Ale jeho argumentace je ještě složitější.

Sókrates nejprve formuluje obecně platné mravní normy. Je to zejména: nikoho nepoškodit, dodržovat sliby, poslouchat učitele a rodiče. Potom srovnává svůj případný útěk s těmito normami a zjišťuje, že útěk představuje jejich porušení. Útěkem by byl poškozen stát a právo, protože by vznikl precedens. Dále Sókratés uvádí, že žít v určité společnosti znamená vlastně příslib poslouchat zákony této společnosti. Kdo by je poslouchat nechtěl, může odejít do jiné země. Útěk jakožto porušení zákonů by znamenal i porušení tohoto slibu. Konečně stát (v Sókratově případě starořecký městský stát – polis) se podstatnou měrou podílí na formování občana. Porušení zákonů tedy znamená zřeknout se poslušnosti vůči rodičům a učitelům. Velice působivá je část, kde Sókratés vypráví svému příteli Kritónovi, jak by mu jeho útěk asi vyčítaly personifikované zákony. Vyčítaly by mu, že jim, které mu v životě vždy pomáhaly, nespravedlivě ublížil. Sókratés tedy neutekl, poslechl morální povinnost a zemřel. Sókratova smrt na lidi mocně zapůsobila. Dodržování morálních zákonů dosud představovalo cestu ke správnému a bezpečnému životu. Náhle se ukázalo, že mravní dokonalost nemusí vést k blaženosti, ale naopak ke smrti. A přesto je to, jak Sókratés dokázal, něco žádoucího a správného.“ (Bureš, 1991, s. 7 – 8).

Svémi výroky a skutky Sókratés ukazuje ostatním lidem, že existuje jednání, které je správné a které je možné nazvat také dobrem. Správné jednání může být i takové, které ostatní odmítají. Zlo podle Sókratése znamená neznalost dobra. Platón takovéto správné jednání, které může i většina odmítnout popisuje v díle Obrana Sókrata.

„Stoická etika představuje významnou a originální odpověď na otázku jak žít, co je dobré. Dodnes patří Seneca, Marcus Aurelius a Epiktetos k vydávaným a vyhledávaným autorům.

Pro stoiky je nejvyšším dobrem a smyslem života každého moudrého člověka CTNOST, chápaná jako život ve shodě s přírodou. Je to vlastně jediná pevná a nezcizitelná hodnota, je to něco, co nám nikdo nemůže vzít, co můžeme pouze vlastní vinou ztratit. Jaký je obsah této ctnosti? Marcus Aurelius vypočítává vlastnosti moudrého a ctnostného člověka: „*Zůstaň tedy prostým, dobrým, nelíčeným, důstojným, přirozeným přítelem práva, bohabojným, dobrotivým, milujícím všechny své blízké a neoblomným při plnění svých povinností.*“ (Bureš, 1991, s. 9).

Vlastnosti, jako jsou být dobrý, důstojný, nelíčený, přirozený, přítel práva, bohabojný, dobrotivý, milující, neoblomný, které vypočítává Marcus Aurelius, představují přirozenost, světový řád a v neposlední řadě onu přírodu.

„Při zdůvodňování ctnostného života a jeho nutnosti rozdělují stoikové věci na ty, které jsou v naší moci, a na ty, které nejsou v naší moci. V naší moci jsou vlastně pouze naše prožitky, naše duše. Vše ostatní – tělo, zdraví, bolest, sláva, bohatství, úspěšné děti atd. – není v naší moci. Tím samozřejmě není řečeno, že bychom nic z výše uvedeného nebyli schopni ovlivňovat. Ale pouze to, jak prožíváme události je výlučně naší záležitostí. Klíčovým argumentem stoiků je, že věcmi, které nejsou v naší moci, se nemáme zneklidňovat, protože je stejně nemůžeme ovlivnit. To znamená, že člověk si podle stoiků má vypěstovat lhostejnost ke všemu, co přináší zvnějšku a dosáhnout tak duševního klidu (řecky: ATARAXIA).

Jestliže mi někdo ublíží, není to můj problém, ale jeho. Mě – tedy moji duši – to nezajímá. Můj problém by byl, kdybych ublížil někomu já, protože tím bych poškodil svoji duši, narušil svoji ctnost.

V souvislosti se stoicismem se někdy hovoří o vyzývání k sebevraždě. Je pravda, že pro stoiky život není nejvyšší hodnotou. Nejvyšší hodnotou je dobrý, ctnostný život. Seneca o tom říká: „*Není podstatné, zemřeme-li dříve nebo později, na tom záleží, zemřeme-li dobře nebo špatně. Dobrá smrt však spočívá v úniku před nebezpečím špatného života.*“ Dobrý, důstojný

a svobodný život je to, za co stojí bojovat i zemřít. Seneca však jednoznačně odmítal smrt ze zoufalství nebo ze strachu.

Stoické učení vždy pomáhalo v dobách nejtěžších, kdy člověk vše ztrácel. Jedno však nikdy bez vlastního přičinění ztratit nemůže – svoji ctnost, dobrotu, spravedlnost, vnitřní svobodu.“ (Bureš, 1991, s. 9 – 10).

Nejvyšší hodnotou stoiků je tedy ctnost, která je zárukou šťastného a smysluplného života, je příkladem individualistické etiky. Individualismus je zdůrazňování jedince, jeho významu, zájmů.

„Jestliže pro stoiky bylo nejvyšším cílem morálky ctnostně žít, pak nejvyšším cílem UTILITARISMU je dosahování *užitku* (název utilitarismus pochází z latinského UTILE = UŽITEČNÉ) pro jednotlivce i pro společnost.

Utilitarismus, jehož vznik je spjat se jmény J. Bentham (1748-1832) a John S. Mill (1806-1873), nepředstavoval původně pouze etickou koncepci, ale širší reformní úsilí zaměřené na sociální, právní a trestní změny ve smyslu LIBERALISMU. Podle utilitarismu je čin správný tehdy, pokud je užitečný pro dosahování štěstí. Štěstí je přitom chápáno jako suma libosti. Jinak řečeno, žádoucí čin je takový, u kterého se předpokládá, že přinese co největší štěstí pro co největší počet lidí, čili přinese více štěstí, či zabrání více neštěstí, než kterýkoli jiný čin, který se nabízí.

Utilitaristické učení vychází ze dvou základních principů:

1) Principu důsledků: jednání je třeba posuzovat podle důsledků, ne podle záměru, jak říká např. korán či ukazuje Kant. Měřítkem důsledků je užitek jednání pro to, co je dobré samo o sobě.

2) Principu hédonismu: největším dobrem či dobrem o sobě je libost, potěšení a štěstí a největším zlem je bolest a utrpení. Je třeba zdůraznit, že bolest a libost zahrnují nejen fyzické, ale i duševní stavy. U člověka jsou rozhodující právě vyšší duševní libosti včetně radosti z pomoci druhému či zážitku krásy. Utilitaristé tedy zakládají svoji etiku na obecné dvojpolarnosti

libé – nelibé, platné pro každého živočicha. Co je pro organismus libé, musí být pro něj i dobré. Na otázku, jaké jednání je mravně žádoucí, odpovídá Mill jednoduše, že to, které je žádáno.“ (Bureš, 1991, s. 10 – 11).

Stoupenci utilitarismu se dělí na utilitaristy ČINU, kde se jim ukládá vykonat takový čin, který je vede k největšímu užítku, tedy kdy lež přinese větší užitek, než sdělená pravda a na utilitaristy PRAVIDLA. Utilitarismus pravidla stoupencům naopak ukládá vykonat takový čin, i když si bude myslet, že užitek přinést nemusí. Např. má se říci těžce nemocnému pravda o jeho stavu, či nikoli? Utilitaristé činu jsou toho názoru, že se pravda nemocnému říci nemá, oproti utilitaristům pravidla, kteří jsou přesvědčeni, že pravda by se říci měla.

„Utilitarismu je někdy vyčítán nepřípustný egoismus. Ale utilitarismus klade velký důraz právě na celospolečenský a sociální aspekt etiky. Libost, o které se v utilitarismu hovoří, je korigována rozumem. Důsledky jsou chápány jako dohlédnutelné, racionálně představitelné důsledky.

Myšlenku, že rozhodující není bezprostředně fyzická, ale racionálně rozvázná libost, zesiluje Mill ještě úvahou o sankcích. Sankce za jednání v rozporu s mravními příkazy rozlišuje na vnější, což je trestní postih a odsouzení veřejným míněním, ale také boží trest, a vnitřní sankce, které představuje fyzická nelibost a výčitky svědomí. Takže i kdyby byl člověk nakloněn realizovat sobecky svoji libost na úkor ostatních, nelibé následky společenského odsouzení ho od toho odrazují.“ (Bureš, 1991, s. 11).

Utilitarismus je tedy postoj a hodnocení podle míry užitečnosti, má tendenci zaměřovat mravní jednání ku prospěchu jedince.

„Dnes se etikou zpravidla rozumí:

a) vědní disciplína, zabývající se nejjobecnějšími morálními a mravními problémy (povýtce chápána jako disciplína filozofická),

b) disciplína, zkoumající vybrané hodnoty, normy, principy a povinnosti, jejichž posláním je přispívat k formování typu chování, rozhodování a jednání, žádoucího pro určitou profesi (tzv. profesní etika, např. lékařská etika, policejní etika, učitelská etika apod.).“ (Nesvadba, 2006, s. 197).

1.2 Nové etické teorie

Základní norma pro lidské jednání se vždy hledala v historii lidstva a jeho poznání. Řeční filozofové dali základ otázkám, co je dobro nebo zlo, co je správné nebo špatné. I moderní filozofové si uvědomují, že je mnoho otázek, na které je těžké odpovědět.

„Klasické“ etické teorie se snažily odpovědět na dvě otázky: „Co je pro život lidí dobrem?“ a „Jak by měli lidé jednat?“.

Moderní filozofové si uvědomili, že mnohé z těchto otázek a odpovědí na ně nejsou jasné. Snaží se jejich význam přesně zjistit. Nalézt přesný význam těchto otázek znamená objasnit je. Proces objasnění významu otázek a odpovědí nazýváme filozofickou analýzou. Trvalá přítomnost tohoto procesu v moderní etice způsobuje její výraznou odlišnost od etiky klasické. Hlavní rozdíl spočívá v tom, že je možné zabývat se filozofickou analýzou, aniž bychom museli také podávat návody ke správnému a šťastnému životu. Můžeme například analyzovat teorii jako je utilitarismus, ale nemusíme ji přitom nutně obhajovat. Je ovšem zřejmé, že proces analýzy není sám o sobě cílem. „Moderní etiku“ nepovažujeme za alternativu etických teorií klasické tradice, ale mnohem spíše za přípravu k dalšímu studiu těchto teorií.

„Moderní etiku“ můžeme tedy vymezit jako odvětví filozofie, které analyzuje morální teorii. Filozofická analýza je často považována za hledání nutných a dostatečných podmínek, které určují význam pojmů, ačkoli to není jejím jediným posláním.

Úkolem analýzy je upřesnit otázku tak, abychom věděli, jak na ni odpovědět.

Mnoho moderních filozofů se domnívá, že tento analytický proces ukazuje, že metody klasických morálních filozofů byly chybné. Otázky, které tito filozofové kladli, nebyly přesně formulovány. Následkem toho neměly jejich odpovědi proklamovanou platnost. To je nejdůležitější závěr. Revoluce ve filozofii dvacátého století ovlivnila morální teorii.

Tuto revoluci v přístupu k morální filozofii vyvolal George Edward Moore, který ve svém díle *Principia Ethica* (Princip etiky), vydaném v roce 1903, uvedl, že klasické teorie se pokoušely vyvozovat mravní zásady z teologických, metafyzických nebo vědeckých premis, a že takovéto postupy jsou nesprávné. Ukázal, že šlo vlastně o snahu definovat morální výrazy.“ (Žáčková, 2004, s. 61).

Moderní etika a filozofické teorie mohou být klasifikovány jako:

- 1) „objektivistické nebo subjektivistické,
- 2) naturalistické, nenaturalistické, nebo emotivistické,
- 3) motivistické, deontologické nebo konsekvenční teorie.

Moderní filozofie se soustřeďuje především na analýzu jazyka morální teorie. Termín „objektivistická“ můžeme definovat tak, že každá teorie, která není subjektivistická, je objektivistická.“ (Žáčková, 2004, s. 63).

Pro upřesnění je třeba definovat „subjektivismus“ a „objektivismus“. Subjektivismus je pojetí zdůrazňující osobní názor nebo cítění. Objektivismus je nezaujímání vlastního či hodnotícího názoru. Subjektivistická teorie má dvě charakteristiky:

1. „Pokud teorie tvrdí, že takzvané etické soudy, jako například „krást je špatné“, nejsou ani pravdivé ani nepravdivé, pak je subjektivistická.

2. Pokud teorie tvrdí, že etické soudy jsou pravdivé či nepravdivé, ale že jsou vždy spjaté s psychikou osoby, která je vyslovuje, a to pouze této osoby, pak je rovněž subjektivistická.

Jak platonismus, tak i utilitarismus jsou podle výše uvedené definice objektivistická učení. Platón tvrdil, že morální soudy jsou pravdivé nebo nepravdivé přesně v témž smyslu jako soudy typu „dvě a dvě jsou čtyři“. Podle jeho názoru tedy výroky jako „toto je dobré“ nejsou psychologické, jsou-li pravdivé, ale vypovídají o jisté vlastnosti světa, zvané „dobro“. Platón zastával stanovisko, že ve světě existují jisté morální skutečnosti a „dobro“ je jednou z nich. To je důvodem, proč jsou dnes takovéto teorie často označovány jako „morální realismus“. Utilitaristé připomínají Platóna v obou těchto ohledech. Soudy jako „toto je správné“ znamenají „toto přinese převahu slasti nad strastí“ a takto přeloženy jsou prostě běžnými vědeckými soudy. Ačkoli jde tedy o soudy psychologických entit, jako je slast nebo strast, nejsou to soudy o psychice mluvčího samotného, ale i o psychice mnoha lidí. Proto takovéto soudy přesahují samotného mluvčího a vztahují se k řadě jednotlivců. V tomto smyslu není morální jazyk subjektivní, nýbrž objektivní.

Tato klasifikace je mimořádně důležitá, neboť zaměřuje pozornost k morálním normám. Jsou-li morální normy čistě subjektivní (jako chuti), pak není pravděpodobně způsob, jak vyřešit spor o to, zda je určité chování nemorální, či morální.“ (Žáčková, 2001, s. 63).

U následujících teorií záleží na pohledu společnosti. Pro někoho může být určité jednání morální, pro jiného může být stejné jednání posuzováno jako nemorální.

„Teorie bude považována za naturalistickou, pokud tvrdí, že morální soudy jsou pravdivé nebo nepravdivé, a současně tvrdí, že jsou také redukováné na pojmy některých věd (obyčejně psychologie).

Teorie bude definována jako nenaturalistická, pokud tvrdí, že morální soudy jsou pravdivé nebo nepravdivé, avšak nejsou redukovatelné na soudy žádné vědy.

Teorii budeme nazývat „emotivistickou“, spočívá-li v názoru, že morální soudy nejsou ani pravdivé ani nepravdivé, ale že jsou vlastně vyjádřením pocitů těch, kdo je vyslovují, a evokací pocitů u těch, kdo je slyší.

Utilitarismus a Hobbesovo morální učení můžeme pokládat za naturalistické teorie. Obě učení se shodují v tom, že morální soudy ve skutečnosti skrytě vyjadřují psychologická tvrzení.“ (Žáčková, 2001, s. 63).

Křesťanská etika a učení Platóna jsou nenaturalistickými teoriemi oproti utilitarismu a Hobbesovu učení, které je naturalistické. Platón je přesvědčen, že existují morální a přírodní entity. Křesťanská etika hlásá, že morální soudy jsou boží vůlí, které jsou buď pravdivé, nebo nepravdivé. Vědeckými experimenty nemohou být tedy potvrzeny ani vyvráceny.

„Emovistická teorie, zastávaná ve dvacátém století řadou filozofů, např. Alfredem Julesem Ayerem, Charlesem Leslieem Stevensonem, Rudolfem Carnapem, má za to, že jak naturalismus, tak i nenaturalismus se mýlí. Tato teorie přijímá stanovisko Georga Edwarda Moora a tvrdí, že morální výroky nejsou analogické vědeckým výrokům. Morální prvek, který je v nich obsažený, není ani tvrzením, ani popisem něčeho. S nenaturalismem se shoduje na tom, že morální soudy nemohou být verifikovány vědeckými postupy. Shoduje se i s naturalistickou formou subjektivismu (např. s Hobbesovým názorem) v tvrzení, že morální soudy vypovídají o lidských pocitech – avšak smysl, v němž vypovídají „o“ těchto pocitech, se neshoduje s tím, co prohlašují tradiční naturalistické teorie, neboť morální výroky vůbec žádným popisem nejsou. Je chybné pokládat morální soudy, které vyjadřují pocity, za pravdivé či nepravdivé.

Teorie je nazývána „motivistickou etickou teorií“, pokud tvrdí, že správnost nebo špatnost jednání závisí na motivech, z nichž jednání vychází. Příkladem takové teorie je Kantova etika.

Teorii budeme nazývat „konsekvenční teorií“, pokud tvrdí, že správnost či špatnost jednání závisí na účinku, který dané jednání má. Klasickým příkladem konsekvenční teorie je utilitarismus. Konsekvenční teorie obvykle rozdělujeme do dvou skupin: na hédonistické konsekvenční teorie a agathistické konsekvenční teorie. První z teorií zastávají názor, že správnost nebo špatnost jednání závisí na tom, zda přináší důsledky, jež jsou příjemné či nepříjemné. Agathistické teorie prohlašují, že není možno identifikovat dobré s požitkem, nebo zlé se strastí.

Deontologické teorie (zastávané mimo jiné Williamem Davidem Rossem, Alfredem Cyrilem Ewingem a Haroldem Arthurem Prichardem) jak teorie motivistické, tak konsekvenční odmítají. Tvrdí, že správnost nebo špatnost jednání nezávisí ani na motivech, z nichž jednání vychází, ani na důsledcích, které má – ale výlučně na tom, jakého druhu ono jednání je.

Deontologické teorie jsou často označovány jako teorie „etiky povinnosti“.

Rozpory mezi těmito teoriemi mají významné praktické důsledky. Například otázku trestu. Podle motivistických teorií můžeme trestání lidí ospravedlnit. Pokud někdo zabije nešťastnou náhodou, netrestáme jej, avšak zabije-li úmyslně někoho, koho nenávidí, bude potrestán, neboť jednal ze zlého motivu. Konsekvenční teorie takovýto přístup odmítají. Tvrdí, že jediným ospravedlněním trestu je zabránění dalšímu zločinu.“ (Žáčková, 2004, s. 64).

Tyto teorie jsou ovlivňovány emotivním vnímáním společnosti. Pohled společnosti na etiku je ovlivňován mnoha vnějšími i vnitřními faktory vnímání.

1.3 Profesní etika

U profesní etiky dostává pojem etika jiný význam. Jde o normativní proces, který se týká konkrétních oblastí praktické činnosti. Stanovuje a zdůvodňuje systémy individuálních mravních norem, které se vztahují k určité profesi a jsou spjaty s rozbohem morálních hledisek fungování systémů a vnitřních řádů, do kterých jsou tyto činnosti začleněny.

„Dnes se často hovoří o znovuzrození etiky. Zatímco v polovině minulého století (zhruba od 30. do 60. let) byla etická problematika redukována na matematiku a jazykovou analýzu etických výroků, dnes bychom sotva našli oblast lidské činnosti, která zůstává imunní vůči tlaku morálních požadavků. Kromě tradiční lékařské etiky se objevuje hospodářská etika, podnikatelská etika, environmentální etika (etika životního prostředí), bioetika, etika vědy, etika zvířat, novinářská etika, hovoří se i o etice sportu atd.

V různých oblastech lidské činnosti vyvstávají etické problémy:

- s novou naléhavostí vyvstávají etické otázky v oblastech, kde došlo k nárůstu nových a těžko rozhodnutelných problematických situací (např. medicína – otázka euthanasie, klonování lidí),
- morální problematika se naléhavě vynořuje v oblastech, kde se etický způsob uvažování (hodnocení chování z hlediska norem dobra a zla pokládal dříve za okrajový (např. policejní etika, kde dříve platilo pouze rozlišování mezi zákonným a nezákonným),
- morální otázky pronikají do oblastí, které dříve byly považovány za morálně zcela indiferentní (např. ekonomika, svět počítačů, válečné konflikty),
- etická dimenze proniká do sfér, které se všeobecně považovaly za tabu a u nichž otázka hodnot a mravních norem vůbec nebyla nastolená (např. etika homosexuálů a lesbiček).“ (Herzogová, 2003, s. 45 – 46).

Herzogová (2003, s. 46) popisuje příčiny tohoto jevu, kdy tyto nové problémy je třeba přijímat do etických úvah a vytvářet tak nový typ etiky. U každého jevu je žádoucí sdělovat nejen následky, ale i příčinné souvislosti:

- „Rozvoj etiky, aplikované na praktické otázky lidského života, souvisí se stále se zvažujícím tempem vědeckotechnického rozvoje a s ním spjatou diferenciací společenského života.
- Migrace obyvatelstva spjatá s globalizací přináší stále častější střetávání kulturních a mravních hodnot různých civilizací, které dříve byly od sebe odděleny tisíci kilometrů a nyní se střetávají uvnitř jedné čtvrti velkoměsta.
- Rychlý rozvoj aplikované etiky souvisí též s demokracií společnosti, k mnohým otázkám se může vyslovit větší množství lidí (např. interrupce, euthanasie), dochází k odtabuizování mnohých problémů (homosexualita).
- Proces liberalizace a emancipace jednotlivých individuí přináší pluralitu mravních hodnot a životních stylů.
- Vzrůst moci člověka a její přímý a významný vliv na podmínky lidské existence, který může vést bezprostředně ke zničení života samotného (oblast životního prostředí a podmínek života na Zemi vůbec, sféra ekonomických zájmů a politické moci, oblast genetiky).“ (Herzogová, 2003, s. 46).

Pro srovnání se příkladně zaměříme na lékařskou a policejní etiku. Etický profesní kodex by měl chránit veřejné zájmy a zájmy, které slouží profesi jako celku. Měl by být specifický a adresný. Musí být kontrolovaný a kontrolovatelný a každé porušení sankcionováno. Dále by měl obsahovat základní orientační normy, jako je účast na rozhodování, delegování úkolů a pravomocí, podněcování spolupráce, předcházení konfliktu zájmů apod. V etickém kodexu má být vyvážený vztah mezi podněcujícími negativními a pozitivními normami. Dále by měl obsahovat morální povinnost dalšího

vzdělávání, zákaz přijímání darů, zákaz všech forem diskriminace, povinnost mlčenlivosti a další skutečnosti, které by mohly ohrozit důstojnost občanů a zaměstnanců a v neposlední řadě to nejdůležitější – chránit život a důstojnost osob i s nasazením vlastního života.

Etický kodex nesmí působit dojmem o zákazech a sankcích. Kdyby takto působil, byl by eticky a psychologicky špatně vytvořen.

„Lékařská etika je (nebo by měla být) místem svobodné diskuse na dané téma a měla by se pokoušet nalézt historické a společenské souvislosti, které vznik těchto diskusí podmiňují. Lze vést diskuse o tom, do jaké míry akceptovat skutečnost, že na základě celospolečenského dialogu ztrácí lékař v terapeutickém procesu své výsadní rozhodovací pravomoce a postojům pacienta je věnována stále větší pozornost. Závažnou může být také otázka, zda respekt k autonomii pacienta má být nějakým určujícím principem pro formování profesního svědomí. (Například: Lze ospravedlnit jednání lékaře, který i přes nesouhlas vnutí pacientovi krevní transfuzi, protože v lékařově svědomí může být povinnost pomoci pacientovi postavena výše než respekt k pacientově autonomii?). Z těchto a podobných otázek je zřejmé, že metodou lékařské etiky je především diskuse. A tento závěr je platný nejenom pro lékařskou etiku, ale i pro všechny ostatní profesní etiky, neboť jejich principy musejí být utvářeny nikoliv direktivně, ale konsensuálně. Přijetí a interiorizace profesních etických norem je dnes možná jenom na základě širokého konsensu.“ (Herzogová, 2003, s. 63).

„Tradiční deontologický model lékařské etiky – Hippokratova přísaha – vyvstává v nových souvislostech a stává se předmětem diskuse. Jedna z tezí Hippokratovy přísahy zní: „V každém domě, do kterého přijdu, budu mít na mysli *dobro* pacienta a vyvaruji se jakéhokoli nespravedlivého jednání“. Dnes je stále naléhavěji kladena otázka, co je to „dobro pacienta“. Je učení dobra něčím objektivním a racionálním, nebo je představa dobra pouze subjektivní záležitostí, což by nejlépe vysvětlovalo ne sice častý, ale přesto v mnoha případech zřetelný rozpor mezi lékařovými a pacientovými představami o dobru při dosahování terapeutických cílů? Kdo tedy může určit

v případě, že se strany vzájemně nedohodnou, co je „dobro“ pro pacienta? Lékař jako kompetentní odborník, nebo sám pacient, o jehož zdraví se jedná?

Současnou podobu lékařské etiky ovlivňují podstatným způsobem především dva faktory: problematizace vědeckosti moderní vědy, tj. nároku lékařské vědy na postižení „objektivní“ pravdy a vznik tzv. „rizikové“ společnosti.“ (Herzogová, 2003, s. 60 – 61).

Policejní etika je spojení dvou rozdílných pojmů a to policie a etika. Policie České republiky je institucí, která svým posláním udržuje řád a pořádek ve společnosti a v případě nutnosti i za použití síly. Naproti tomu etika stále hledá odpovědi na otázky, co je dobro a zlo. Úkolem managementu Policie České republiky je tedy sloučit tyto dva pojmy a stanovit pravidla a směrnice pro policejní činnost.

„Již v roce 1957 na své 64. konferenci Mezinárodní sdružení policejních ředitelů (IACP – International Association of Chiefs of Police) přijalo dokument, který lze považovat za jeden z prvních moderních etických kodexů policie. Jeho hlavní myšlenkou je pojetí policejní služby jako služby občanům a respektování základních lidských práv a svobod, důraz byl kladen na sebeovládání policisty. „Nikdy nepoužiji zbytečné síly či násilí a nikdy nebudu přijímat dary,“ uvádí se v tomto dokumentu.

V roce 1989 vypracoval výkonný výbor IACP během 96. výroční konference v Louisville ve státě Kentucky dokument, který obsahuje rozšířené verze etického kodexu policisty z roku 1957. Důraz je kladen zejména na následující principy volného uvážení (samotné rozhodování policisty o prostředcích, s jejichž pomocí bude řešit konfliktní situace: represe nebo domluva), na důvěrnost informací, které policista získá, na omezené užití síly, na bezúhonnost a spolupráci s jinými policisty a agenturami.

Důležitost uplatňování etického kodexu v praxi spatřují američtí policisté zejména v souvislosti s úsilím o získání důvěry občanů v policii. David G. Walchak poukazuje na to, že důvěru občanů v policii podkopávají případy

nepřiměřeného užití síly policistou, případy korupce a padělání policejní evidence. Podle jeho názoru by se měl etický kodex stát účinným nástrojem regulace jednání policistů a řízení policie. Walchak zdůrazňuje, že etický kodex policie by se měl stát součástí práce každého policejního oddělení.“ (Herzogová, 2003, s. 144).

Etický kodex lékařů Hippokratova přísaha stará již dva a půl tisíce let a naproti tomu etický kodex policistů, který je formulován až ve dvacátém století, se stávají aktuálními až po druhé světové válce. Liší se od sebe délkou svého trvání, ale některé výchozí základní myšlenky těchto kodexů si jsou podobné. Povinností lékaře je péče o zdraví pacientů v souladu se zásadami lidskosti a povinností policisty je pomáhat a chránit práva a bezpečnost občanů, veřejný pořádek, majetek a předcházet trestné činnosti. Etický kodex Policie České republiky je zpracován v kapitole druhé, která se blíže zabývá charakteristikou Policie České republiky a cílem zjištění je, zda zavedení etického kodexu přispělo ke snížení porušení služebního slibu příslušníků Policie České republiky.

1.4 Osoba se zdravotním postižením

Postižení provází lidstvo od samého začátku. Z dochovaných záznamů se dozvídáme, že již ve staré Spartě, starém Římě, starém Egyptě a jinde zbavovali života postižené děti. V současné době žijeme ve třetím tisíciletí a v dnešní době není humánní vyřazovat osoby s postižením ze společnosti. Naopak, naše společnost jim podává pomocnou ruku.

„Více než 600 miliónů lidí – přibližně 10 procent světové populace, z nichž asi 80 procent žije v rozvojových zemích – trpí nějakou formou tělesného, duševního či smyslového postižení.

Lidé s postižením jsou často vyloučeni z většinové společnosti. Diskriminace má různorodé podoby od upírání práva na základní vzdělání pro méně nápadné formy, jako je segregace a izolace postižených uplatňováním fyzických a sociálních bariér. Uvedenými jevy trpí i celá společnost, neboť

ztráta tak ohromného lidského potenciálu znamená ochuzení lidstva. Aby bylo dosaženo změny vnímání postižených, je nutno změnit hodnoty a zvýšit porozumění na všech úrovních společnosti.

Organizace spojených národů se snaží zlepšovat postavení osob s postižením a zvyšovat kvalitu jejich života již od svého vzniku. Zájem OSN o blaho těchto lidí vychází ze základních zásad organizace, které jsou založeny na respektování lidských práv, základních svobod a rovnosti všech lidí. V 70. letech se pojmu lidská práva pro osoby s postižením začalo dostávat širšího mezinárodního uznání. Deklarací práv mentálně postižených osob (1971) a Deklarací práv tělesně postižených osob (1975) zavedlo Valné shromáždění normy pro rovnocennou péči a tyto osoby a jejich rovnocenný přístup ke službám. Díky tomu došlo k urychlení integrace postižených do společnosti.

V průběhu Mezinárodního roku osob s postižením (1981) přijalo Valné shromáždění Světový akční program pro osoby s postižením, který představuje základní strategickou koncepci na podporu práv postižených osob. Program vytyčil dva hlavní cíle: rovné možnosti a plné zapojení postižených osob do společenského života a rozvoje.

Velkým úspěchem Dekády OSN pro osoby s postižením (1983 – 1992) bylo přijetí Standardních pravidel pro vyrovnání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením. Tento dokument slouží jako nástroj pro tvorbu strategií a jako základ technické a ekonomické spolupráce v této oblasti.“ (<http://www.osn.cz>).

Přijetí důležitého dokumentu Standardní pravidla pro vyrovnání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením (dále jen Standardní pravidla) byl velkým úspěchem. Byl přijat Dekádou OSN. Organizace zdravotně postižených osob ho mohou využívat při svých kampaních za rovnoprávnost. Pravidla nemají platnost mezinárodního práva a také nejsou antidiskriminační legislativou, ale mohou se stát mezinárodním obyčejovým právem a uplatnit se

ve více státech. Ve všech státech znamenají silný politický a morální závazek, kde mohou podniknout akci pro vyrovnání příležitostí.

Ve Standardních pravidlech jsou zahrnuty důležité principy odpovědnosti, spolupráce a aktivity. Jsou zde popsány oblasti, které jsou důležité pro zlepšení kvality života zdravotně postižených osob a pro dosažení plného zapojení se do života a rovnosti. Jsou základem pro technickou a odbornou spolupráci mezi státy, OSN a dalšími mezinárodními organizacemi.

„V roce 1991 Valné shromáždění OSN přijalo nový soubor pravidel na ochranu mentálně postižených osob – Zásady ochrany a zlepšování zdraví osob s mentálním postižením.

V roce 1994 Valné shromáždění zahájilo plnění dlouhodobé strategie Světového akčního plánu s cílem vytvořit „společnost pro všechny“. Přednostními strategickými cíli stanovenými v roce 1997 jsou přístupnost, zaměstnanost, sociální služby a záchytné sociální sítě.

Roku 2003 rozhodlo Valné shromáždění zahájit práce na Komplexní a úplné mezinárodní úmluvě o ochraně a podpoře práv a důstojnosti osob s postižením, která má přispět k plné účasti osob s postižením na společenském životě a rozvoji a jejich rovnosti.

Existuje stále více důkazů pro nutnost řešit otázku postižených v kontextu rozvoje na úrovni států a také v širším rámci problematiky lidských práv. OSN spolupracuje s vládami, nevládními organizacemi, akademickými institucemi a profesními svazy při šíření informací a zvyšování schopností států zahrnout otázku osob s postižením do širšího kontextu lidských práv.

Rostoucí veřejná podpora poukázala na nutnost zlepšit informační služby, dosah a instituční mechanismy na podporu zrovnoprávnění příležitosti pro postižené. OSN ve velkém pomáhá zemím v posilování jejich potenciálu pro taková řešení v rámci celkových plánů národního rozvoje.“ (<http://www.osn.cz>).

„Osobami se zdravotním postižením (OZP) jsou podle Zákona o zaměstnanosti č. 435/2004 fyzické osoby, které jsou:

- a. orgánem sociálního zabezpečení uznány invalidními v třetím stupni,
- b. orgánem sociálního zabezpečení uznány invalidními v prvním nebo druhém stupni,
- c. rozhodnutím úřadu práce uznány zdravotně znevýhodněnými.

Ze zaměstnání osoby se zdravotním postižením (OZP) plynou zaměstnavateli jisté finanční výhody.“ (<http://www.unie-pz.cz>).

Lidem se zdravotním postižením se poskytuje ochrana na trhu práce a to v chráněných pracovních dílnách. Je to pracoviště zaměstnavatele, kde jsou zaměstnání zaměstnanci se zdravotním postižením.

Narodí-li se dítě se zdravotním postižením, je to vždy náročná životní situace, se kterou se musí rodina vyrovnat. V roce 1993 bylo zřízeno Speciálně pedagogické centrum, kde se lékaři, speciální pedagogové, psychologové a sociální pracovníci odborně starají o děti od narození až po jejich střední školství. Před rokem 1993 v našem státě fungovala Pedagogicko psychologická poradna, která provedla pouze diagnostiku bez přímo návazné speciálně pedagogické péče. Speciálně pedagogická centra jsou zřizována na školách a zaměřena na jednice s určitým druhem postižení. Zajistí nejen diagnostiku, ale i následnou speciálně pedagogickou péči.

„Základní úkoly Centra jsou:

- a) zjišťování speciální připravenosti žáků se zdravotním postižením na povinnou školní docházku;
- b) zjišťování speciálních vzdělávacích potřeb žáků se zdravotním postižením a žáků se zdravotním znevýhodněním;

- c) zpracovávání odborných podkladů pro integraci těchto žáků, pro další vzdělávací opatření podle potřeby, dále pro jejich zařazení a přeřazení do škol a školských zařízení.“ (Opekarová, 2010, s. 25).

Policisté mají ze zákona o Policii České republiky povinnost chovat se k osobám se zjevnou vadou nebo chorobou s vážností a úctou, zachovávat jejich lidskou důstojnost a vážnost. Mají mít k těmto občanům kladný vztah a snažit se jim porozumět. Aby pochopili jejich potřeby, jsou na jednání s těmito osobami připravováni, a to v rámci výuky Základní odborné přípravy v předmětu psychologie a deontologie.

Vědní obory jako je etopedie, tyflopedie, somatopedie, psychopedie, logopedie a surdopedie jsou součástí vědní oblasti speciální pedagogiky. Zabývají se výchovou a vzděláváním jedinců s tělesným a zdravotním postižením.

- Etopedie – zabývá se vzděláváním a výchovou jedinců s poruchami chování, které mohou vznikat z velmi rozmanitých příčin. Může to být nesprávná výchova, slabomyslnost, neuróza. Způsoby chování získané v útlém období jsou silně zakotveny a přetrvávají po celý život. Dají se usměrnit, ale nikoli zcela vymýtit.
- Tyflopedie – zabývá se vzděláváním a výchovou jedinců zrakově postižených. Cílem je maximální rozvoj zbylých funkcí a jejich využití v běžném životě.
- Somatopedie – zabývá se vzděláváním a výchovou jedinců s tělesným a zdravotním postižením, směřuje k jejich socializaci nebo resocializaci a k celkové přípravě na život ve změněných, většinou ztížených životních podmínkách.
- Psychopedie – zabývá se vzděláváním a výchovou jedinců s mentálním postižením, ať už jde o lehkou, středně těžkou, těžkou, hlubokou nebo jinou mentální retardaci.

- Logopedie – zabývá se vzděláváním a výchovou jedinců s poruchami řeči, protože bez vyjadřovacích způsobů by nebyla možná verbální komunikace.
- Surdopedie – zabývá se vzděláváním a výchovou jedinců se sluchovým postižením. Pomoc, péče a edukace sluchově postižených patří k nejsložitějším speciálněpedagogickým praxím.

Cílem bakalářské práce je prokázat význam Etického kodexu v Policii České republiky a identifikovat kvalitativní znaky v přístupu policistů k osobám se zdravotním postižením. Vzhledem k tomu, že zdravotních postižení je velká škála a všechna by si zasloužila pozornost, je bakalářská práce zacílena na osoby se sluchovým postižením.

„Komunita lidí se sluchovým postižením je velice různorodá. Velmi zjednodušeně řečeno sdružuje prakticky všechny jedince s jakoukoliv poruchou či úplnou ztrátou sluchu. V České republice je přibližně půl miliónu lidí se sluchovým postižením, jedná se o nedoslýchavé a neslyšící. Jen poměrně malá část lidí se sluchovou vadou je organizována v různých občanských sdruženích a organizacích. Česká republika je poměrně malá země, zájmy jednotlivých osob se sluchovou vadou jsou různé vzhledem ke svému stupni a závažnosti postižení a přesto mají k dispozici čtyřicet organizací, do kterých se mohou začlenit. Některé organizace se odlišují i profesně, všechny však usilují o zdárnou integraci sluchově postižených do majoritní společnosti. (Knolová, 2010, s. 11).

Skupiny sluchově postižených rozlišujeme podle stádia, kdy k defektu sluchu došlo.

„Prelingválně neslyšící lidé

Lidé, kteří se narodili jako neslyšící, nebo o sluch přišli v době, než se stačil jejich rodný jazyk dostatečně rozvinout a ukotvit. Většina vědeckých publikací uvádí věkovou hranici kolem pěti až šesti let. Informace, které jsou předávány těmto jedincům zvukovou cestou, nemohou přijmout a zpracovat.

Neslyší totiž absolutně nic, tedy ani sami sebe. U těchto lidí se prakticky vůbec nerozvine řeč, pokud se jim nevěnují speciální pedagogové, logopedi a foniatři. Teprve za jejich působení na neslyšícího dochází k umělému vytvoření mluvené řeči, která se však zásadně liší od mluveného slova slyšících, ohluchlých či nedoslýchavých. Je daleko méně srozumitelná, má zkreslenou melodii, rytmus i tempo. Někteří neslyšící se běžně mluvit nikdy nenaučí a mluvený jazyk používají velice neradi. Někteří proto, že se cítí být nejistí. Jiní proto, že jim kdosi během života naznačil, že jejich mluvená řeč je směšná a to je od komunikování mluveným jazykem zcela odradilo. S okolním světem komunikují prostřednictvím znakového jazyka, nebo vyhledávají pomoc tlumočnicka či asistenta. Znakový jazyk, který se mnohdy dokonale naučí až od svých známých, kamarádů, spolužáků či pedagogů, většinou uvádějí jako svůj rodný jazyk.

Postlingválně neslyšící lidé

Lidé, kteří přišli o sluch přibližně po šestém roce života. Jejich rodný jazyk se již plně rozvinul a ukotvil. I po ztrátě sluchu používají přednostně jazyk, který je naučili slyšící rodiče. Řeč takového jedince se ale postupně zhoršuje. Je to pochopitelné, ohluchlý člověk se neslyší a nemůže tak svůj hlas kontrolovat. Hlas ohluchlého člověka běžně slyšící jedince často zaskočí – pro svůj nezvyklý tón. Postlingválně neslyšící ponejvíce komunikují se slyšící částí společnosti a to díky odezírání.“ (Knolová, 2010, s. 12).

Ve spolupráci se sluchově postiženými vznikl projekt, který pomáhá informovat sluchově postižené o práci Policie České republiky a také policisty, jak by měli s těmito občany spolupracovat, a proto je na místě jej charakterizovat.

Projekt: Jsme tu i pro Vás!

„Abychom si spolu rozuměli, musíme se poznat, abychom se poznali, musíme si rozumět. A teprve když si budeme rozumět a pochopíme, co nám ten druhý říká, můžeme ho chránit a pomáhat mu.“ (Knolová, 2010, s. 87)

„To jsou úvodní slova publikace s názvem: „Jsme tu i pro Vás!“ publikace je nedílnou součástí projektu se stejným názvem, který Krajské ředitelství policie hlavního města Prahy uvedlo do života v roce 2009, tedy tři roky poté, co byl úspěšný projekt pro sluchově postižené: „Tísňová linka pro neslyšící občany“. Publikace s mnoha fotografiemi a znaky prstové abecedy je doplněna dvěma přílohami ve formě DVD.

Tísňová linka P ČR pro neslyšící občany s celostátní působností umožňuje prostřednictvím mobilního telefonního čísla 603 111 158 již čtyři roky komunikovat přímo s policisty bez nutnosti spolupráce s třetí osobou: tlumočnickem do českého jazyka a bez předchozí registrace neslyšícího. Policisté tato oznámení zaslaná prostřednictvím mobilního telefonního čísla 603 111 158, formou SMS zprávy, přijímají z celého území České republiky.

Vzhledem k tomu, že se stále ukazovala nutnost poskytnout informace sluchově postiženým o práci příslušníků P ČR a zvýšit jejich právní vědomí, kontaktovali policisté odborníky z řad sluchově postižených a vytvořili pracovní tým, který se rozhodl vypracovat projekt, který by byl určitou nadstavbou prvotního projektu pro sluchově postižené. Měl se stát i určitým pomocníkem sluchově postiženým a na druhou stranu měl splnit úlohu nepostradatelného doplňku metodiky vzdělávání příslušníků Policie ČR i strážníků obecní policie.

Vznikl scénář pro filmové příběhy pojednávající o trestné činnosti, o odlišnosti vnímání mimořádných událostí sluchově postiženými, o předcházení trestné činnosti, o lince tísňového volání pro neslyšící, o práci příslušníků P ČR a strážníků obecní policie.“ (Knolová, 2010, s. 87).

První DVD bylo pojmenováno „Nebojte se, mluvte s námi!“. Je zde zachycen materiál pro sluchově postižené. Klade si za cíl zvýšit právní vědomí o tom, jak se má osoba se sluchovým postižením vhodně zachovat v náhlých krizových situacích a jak správně a včas přivolat pomoc. Dále jak postupovat v případě poskytnutí svědectví a také se dozví, jaké mají práva a povinnosti.

Druhé DVD bylo pojmenováno „Nebojte se, pomůžeme Vám!“. Je určeno pro policisty Policie České republiky, strážníky obecní policie a pro všechny, kteří se chtějí něco o životě sluchově postižených dozvědět. Obsahem je správná komunikace s osobami se sluchovým postižením. Je zde návod jak vyslychat osobu se sluchovým postižením, jak správně umožnit odezírání, jak pracovat v přítomnosti tlumočnicka a další užitečné rady pro policisty a ostatní občany.

Projekt má příslušníkům Policie České republiky, strážníkům i ostatním občanům umožnit rychle získat základní informace, jak správně komunikovat s osobou se sluchovým postižením. Dále jsou zde rady pro ty, kteří odezírají. DVD má názorně ukázat sluchově postiženým, jak se správně zachovat v situacích, stanou-li se oběťmi trestného činu, jsou-li svědky trestného činu nebo při jiných mimořádných událostí. Jak bezpečně poznat policistu nebo strážníka a informace o jejich pravomocech.

„Sluchové postižení představuje nejtěžší bariéru v komunikaci a následně se odráží do celého vývoje osobnosti. Důsledky sluchových vad jsou pro život člověka nejdůležitější. Pojem sluchově postižený v sobě zahrnuje celou škálu sluchových vad, které jsou blíže neurčené. Jde o označení v širším slova smyslu. Sluchové vady přesněji specifikované podle původu, typů a stupňů jsou označovány jako nedoslýchavost (lehká, střední, těžká), zbytky sluchu a hluchota. Stav, kdy dochází ke ztrátě sluchu v průběhu života, se nazývá ohluchlost.

Sluchová vada, její typ a stupeň se odráží ve výslovnosti. Hlas sluchově postižených je charakteristicky zabarven a řeč je obvykle po stránce artikulační, rytmické, melodické a dynamické deformována.“ (Vítková a kol, 1998, s. 63-64).

Osoby se zdravotním postižením, ať už jsou to děti nebo lidé vyššího věku, jsou vzhledem ke svému postižení nejohroženější skupinou obyvatelstva. Stávají se cílem různých podvodníků a zlodějů. Příslušníci Policie České republiky a strážníci obecní policie se věnují aktivně prevenci v oblasti

kriminality a sociálně patologických jevů. Navštěvují na školách děti se zdravotním postižením i dospělé na různých besedách, kde je při svých přednáškách seznamují, jak se vhodně zachovat v mimořádných situacích a jak správně a včas přivolat pomoc.

Etický kodex Policie České republiky zná každý policista a měl by se podle něho také řídit. Policisté jsou povinni se chovat a jednat s osobou se zdravotním postižením stejně jako s ostatními osobami, aby nevznikl u osob se zdravotním postižením pocit diskriminace. Diskriminace je často založena na předsudcích, ale i na nevědomosti okolí o jejich životě, schopnostech a omezeních. Proto jsou policisté při přijetí do služebního poměru seznámeni s etickým kodexem a dále vzdělávání, aby předešli případným nedorozuměním.

2. PŘÍPADOVÁ STUDIE

2.1 Charakteristika Policie České republiky

Posláním Policie České republiky je pomáhat a chránit všechny své občany bez ohledu na etnickou příslušnost a také cizí státní příslušníky, kteří pobývají na našem území. Pomáhat a chránit jsou současně logem Policie České republiky.

„Policie České republiky je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor.

Policie slouží veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropské unie nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu.

Policista a zaměstnanec policie jsou při plnění úkolů policie povinni dodržovat pravidla zdvořilosti a dbát cti, vážnosti a důstojnosti osob i své vlastní.“ (Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, 2008).

Posláním policie je udržovat řád a pořádek ve společnosti a v případě nutnosti použít i sílu a to i smrtící. Služba u police je fyzicky, psychicky i morálně velmi náročná. Policista se musí vždy správně rozhodnout při použití donucovacích prostředků a zbraně, řešit morální dilema při každodenním styku s realitou, odolávat mnoha svodům, které útočí na profesionální a osobní bezúhonnost policisty. Často také stojí před obtížným rozhodnutím, které přináší konflikt mezi dobrem a zlem.

Policisté se často ocitají v rozporné situaci díky samotné povaze své profese. Společnost po nich žádá potírat kriminalitu, odhalovat pachatele trestných činů a zároveň jim ukládá pravidla, podle kterých mají tyto úkoly plnit. Policisty tato nerovnováha (ochrana společnosti a garantování Listiny základních práv a svobod) staví do profesionálních a osobních dilemat. Policejní instituce proto musí jasně definovat, co je a není přípustné chování.

Policisté musí pro řádný výkon své práce akceptovat vysoké morální hodnoty a normy. Tyto hodnoty a normy je povinen respektovat při výkonu svého povolání, ale také ve svém osobním životě.

Základní právní rámec jednání je zakotven v Zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ze kterého vyplývá následující:

„V případě ohrožení nebo porušení vnitřního pořádku a bezpečnosti, jehož odstranění spadá do úkolů policie, je policista ve službě nebo zaměstnanec policie v pracovní době povinen provést úkon v rámci své pravomoci nebo přijmout jiné opatření, aby ohrožení nebo porušení odstranil.

Policista má povinnost i podle předchozího odstavce v době mimo službu, je-li bezprostředně ohrožen život, zdraví nebo svoboda osob anebo majetek nebo došlo-li k útoku na tyto hodnoty.

V případě ohrožení nebo porušení vnitřního pořádku a bezpečnosti, k jehož odstranění je příslušný jiný orgán veřejné správy a hrozí-li nebezpečí z prodlení, je policista ve službě nebo zaměstnanec policie v pracovní době povinen přijmout vhodné opatření k odstranění bezprostředně hrozícího nebezpečí a v případě potřeby vyrozumět příslušný orgán veřejné správy. Nehrozí-li nebezpečí z prodlení, policista ve službě nebo zaměstnanec policie v pracovní době tento orgán o tomto ohrožení nebo porušení bez zbytečného odkladu vyrozumí.

Pokud to okolnosti dovolují, je policista před provedením úkonu, při němž dochází k přímému vynucování splnění právní povinnosti nebo k přímé ochraně práv za použití síly nebo hrozby jejího použití, povinen použít slov „Jménem zákona!“ a odpovídající výzvy.

Policista a zaměstnanec policie jsou povinni dbát, aby žádné osobě v důsledku jejich postupu nevznikla bezdůvodná újma, dbát, aby jejich rozhodnutím neprovedl úkon nevznikla osobám, jejichž bezpečnost je ohrožena, bezdůvodná újma, postupovat tak, aby případný zásah do práv

a svobod osob, vůči nimž směřuje úkon, nebo osob nezúčastněných nepřekročil míru nezbytnou k dosažení účelu sledovaného úkonem.

Při provádění úkonu je policista povinen prokázat svou příslušnost k policii služebním stejnokrojem, služebním průkazem nebo odznakem policie, na kterých musí být zřetelně viditelné identifikační číslo. Zaměstnanec policie je při provádění úkonu povinen prokázat svou příslušnost k policii průkazem zaměstnance policie se zřetelně viditelným identifikačním číslem.

Pokud povaha nebo okolnosti úkonu neumožňují prokázat příslušnost způsobem podle předchozího odstavce, prokáže policista svou příslušnost k policii ústním prohlášením „policie“, to neplatí, brání-li povaha nebo okolnosti také ústnímu prohlášení. Způsobem podle předchozího odstavce se policista prokáže ihned, jakmile to okolnosti dovolí.

Povinnost prokázat příslušnost k policii nemá policista, který tuto příslušnost oprávněně zastírá.

Policista je povinen před provedením úkonu poučit osobu dotčenou úkonem o právních důvodech provedení úkonu, a jde-li o úkon spojený se zásahem do práv a svobod osoby, také o jejích právech a povinnostech. Pokud poučení brání povaha a okolnosti úkonu, poučí nebo zajistí toto poučení ihned, jakmile to okolnosti dovolí.

Při zákroku proti zjevně těhotné ženě, osobě zjevně vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou nebo osobě zjevně mladší 15 let nesmí policista použít údery a kopy, slzotvorný, elektrický ani jiný obdobný dočasně zneschopňující prostředek, obušek ani jiný úderný prostředek, vrhací prostředek mající povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícím účinkem, vrhací prostředek, který nemá povahu zbraně podle tohoto zákona, vytlačování vozidlem, vytlačování štítem, služebního psa, zásahovou výbušku, úder střelnou zbraní, hrozbu namířenou střelnou zbraní, varovný výstřel a zbraň, vyjma případů, kdy útok takové osoby bezprostředně ohrožuje život nebo zdraví policisty anebo jiné osoby nebo hrozí

větší škoda na majetku a nebezpečí nelze odvrátit jinak.“ (Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, 2008).

„Orgány činné v trestním řízení vedou řízení a vyhotovují svá rozhodnutí v českém jazyce. Každý, kdo prohlásí, že neovládá český jazyk, je oprávněn používat před orgány činnými v trestním řízení svého mateřského jazyka nebo jazyka, o kterém uvede, že ho ovládá. Přibere se tlumočnick, totéž platí, jde-li o ustanovení tlumočnicka osobě, s níž se nelze dorozumět jinak než některým z komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob.

V případě sluchově postižené osoby je povinen policista či soudce respektovat také zákon č.348/2008 Sbírky, o komunikačních systémech. To znamená, že sluchově postižená osoba má právo zvolit si způsob komunikace, který mu vyhovuje.“ (Knolová, 2010, s. 53).

Policisté se při potírání kriminality musí řídit zákony České republiky. Často jim při jejich náročné práci pomáhá i spolupráce s občany. Management Police České republiky vyvinul programy pro zlepšení vztahu mezi policií a občanskou veřejností. Formy budování těchto vztahů jsou ale různé. Na některých odděleních je více kladen důraz na posílení ochoty občanů spolupracovat s policií, na jiných se pokouší redukovat nepřátelství vůči polici ze strany menšinových skupin, což by mělo mít za následek efektivnější práci v oblastech s vysokou kriminalitou. Jen čas ukáže, jestli tyto programy zlepší vztah mezi policií a občany a pomohou tak snížit kriminalitu, omezit výskyt graffiti a nepořádku na ulicích, zvýší pocit bezpečí.

„Policisté musejí nejenom znát pravomoci, jež jim svěřuje zákon; musejí si být také vědomi jejich potenciálně škodlivých (a potenciálně korumpujících) důsledků. Při prosazování zákona dochází často k nejrůznějším situacím, kdy se policisté a veřejnost, které slouží, nacházejí na opačných stranách. Velmi často musejí policisté jednat tak, aby zabránili jasnému porušení zákona, nebo jednají až potom, co zákon porušen byl. Přitom ovšem jejich činnost sama musí být zcela zákonná a nesmí v ní být žádný prvek svévole. Policista se pak může nacházet v situaci (nebo může mít pocit) nespravedlnosti nebo nevyváženosti

mezi volností pachatelů a pro něj svazujícími povinnostmi při prosazování zákona. Musí však chápat, že je to právě tento pocit, co odlišuje člověka, který prosazuje zákon, od člověka, který páchá trestný čin.

Lidský faktor při prosazování zákona nesmí ohrozit požadavky zákonnosti a svévolnosti. Proto si policisté musejí vypěstovat takové osobní postoje a způsoby jednání, které jim umožní vykonávat svou činnost správně. Přitom nestačí, aby měli tyto vlastnosti jako jednotlivci; musejí také pracovat kolektivně na tom, aby kultivovali a zachovávali takový obraz policie, který společnosti, jíž slouží, dává pocit důvěry a bezpečí.“ (Dufková, Zlámal, 2003, s. 4)

Dufková, Zlámal rozlišují etiku u Policie České republiky do tří úrovní s různými důsledky, a to na osobní etiku, která značí morální zásady, hodnoty a přesvědčení, které se týkají jednotlivce. Dále pak na skupinovou etiku, kde se zaměřují na skupinové chování a jasné subkulturní rysy skupiny. Na třetí úroveň je postavená profesní etika, kde se hovoří o kodexu.

2.2 Etický kodex České republiky

Etický kodex Policie České republiky byl přijat rozkazem policejního prezidenta č. 1/2005. Etická komise Policie České republiky, která vznikla po přijetí kodexu, je poradním orgánem policejního prezidenta v otázkách týkajících se Etického kodexu, jeho implementace do činnosti policie a dále v otázkách rozvoje profesní etiky jako součásti firemní kultury. Předseda a členové komise reprezentují jednotlivá Krajská ředitelství policie a útvary Policejního prezidia České republiky. Jednání probíhá několikrát do roka. Členství v komisi je čestné a nezastupitelné.

„Příslušníci Policie České republiky, vědomi si svého poslání, spočívajícího ve službě veřejnosti, založeného na úctě a respektu k lidským právům, vyjadřují následující principy, jež chtějí sdílet a dodržovat.

1. Cílem Policie České republiky je

- a) chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti,
- b) prosazovat zákonnost,
- c) chránit práva a svobody osob,
- d) preventivně působit proti trestné a jiné protiprávní činnosti a potírat ji,
- e) usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti.

2. Základními hodnotami Policie České republiky je

- a) profesionalita,
- b) nestrannost,
- c) odpovědnost,
- d) ohleduplnost,
- e) bezúhonnost.

3. Závazkem Policie České republiky vůči společnosti jsou

- a) prosazovat zákony přiměřenými prostředky s maximální snahou o spolupráci s veřejností, státními a nestátními institucemi,
- b) chovat se důstojně a důvěryhodně, jednat se všemi lidmi slušně, korektně a s porozuměním a respektovat jejich důstojnost,
- c) uplatňovat rovný a korektní přístup ke každé osobě bez rozdílu, v souladu s respektováním kulturní a hodnotové odlišnosti příslušníků menšinových skupin všude tam, kde nedochází ke střetu se zákony,
- d) při výkonu služby jednat taktně, korektně a vhodně uplatňovat princip volného uvážení,

e) používat donucovacích prostředků pouze v souladu se zákonem, nikdy nezacházet s žádnou osobou krutě, nehumánně či ponižujícím způsobem,

f) nést odpovědnost za každou osobu, která byla omezena Policií České republiky na osobní svobodě,

g) zachovávat mlčenlivost o informacích zjištěných při služební činnosti,

h) zásadně odmítat jakékoliv korupční jednání, netolerovat tuto protizákonnou činnost u jiných příslušníků Policie České republiky, odmítnout dary nebo jiné výhody, jejichž přijetím by mohlo dojít k ovlivnění výkonu služby,

ch) zásadně se vyhýbat jakémukoliv jednání, které by mohlo být střetem zájmů.

4. Závazkem vůči ostatním příslušníkům Policie České republiky je

a) usilovat o otevřenou a partnerskou spolupráci,

b) dbát, aby vztahy byly založeny na základě profesní kolegiality, vzájemné úcty, respektování zásad slušného chování, jakékoliv formy šikanování a obtěžování ze strany spolupracovníků či nadřízených jsou vyloučeny,

c) netolerovat ani nekrýt podezření z trestné činnosti jiných příslušníků Policie České republiky a trestnou činnost neprodleně oznámit; stejně tak netolerovat ani jiné jejich protiprávní jednání či jednání, které je v rozporu s Etickým kodexem Policie České republiky.

5. Osobním a profesionálním přístupem příslušníků Policie České republiky je

a) nést osobní odpovědnost za svoji morální úroveň a svůj profesionální výkon,

b) chovat se bezúhonně ve službě i mimo ni tak, aby důstojně reprezentovali Polici České republiky svým jednáním, vystupováním i zevnějškem.

Každý příslušník Policie České republiky, který jedná v souladu se zákonem a Etickým kodexem Policie České republiky, si plně zaslouží úctu, respekt a podporu společnosti, jejíž bezpečnost chrání i s nasazením vlastního života.“ (Rozkaz policejního prezidenta č. 1, 2005).

V kodexu jsou obsaženy přísné morální požadavky na policisty, kteří ochraňují veřejné zájmy České republiky. Kodex je specifický, adresný a klade na policisty vyšší nároky než jiné profesní kodexy. Je kontrolovaný a kontrolovatelný a každé porušení sankcionováno.

„Samotný způsob výuky Etického kodexu Policie České republiky je uvedený v Rámcovém vzdělávacím programu základní odborné přípravy pro policisty služby pořádkové a služby dopravní policie zařazené ve 3. a 4. tarifní třídě, (zkráceně RVP ZOP), který je platný od září 2009. Jedná se o interní předpis, který vytvořili pracovníci Odboru vzdělávání a správy policejního školství Ministerstva vnitra.“ (Vorlíček, 2011, s. 52).

„Člověk je bytostí svobodnou, má možnost se rozhodnout, je-li pro něj kodex přijatelný či nikoliv. Neexistuje na světě moc, která by někoho přinutila k tomu, aby se řídil principy etického kodexu, se kterým nesouhlasí. Může se sice tvářit, že kodex přijímá, může dokonce podle něj jednat, pokud je pod kontrolou, avšak není-li o něm přesvědčen, bude ho porušovat, jakmile se vymaní zpod bezprostřední kontroly. Je pouze a výlučně na každém člověku, jestli kodex přijme či nikoli.“ (Herzogová, 2003, s. 77).

Posláním etického kodexu není nařizovat jednotlivci, co má nebo nemá dělat, ale povzbudit ho k tomu, aby se zamyslel nad tím, co dělá, jaký to má smysl a jestli to co dělá je správné. Jsou to vlastně filozofické otázky, které nás provázejí každodenním životem.

Etický kodex by měl přispět k identifikaci a k sebeuvědomování každého policisty, posílit hrdost na povolání a formovat jeho stavoskou čest. To vše je důležité, aby policisté mohli zodpovědně a důstojně plnit svoje každodenní povinnosti a příkladně sloužit občanům.

Etický kodex by měl být sestaven zkušenými policisty a odborníky z řady občanů, kteří pracují v oblasti společenských věd. Důvodem spolupráce je ten fakt, že etický kodex je orientován nejen dovnitř policejní organizace, ale i ven k občanům a celé společnosti.

„Kodex by měl být rozčleněn do několika tematických oddílů. Za nejdůležitější považujeme tyto:

- 1) Cíle policie v demokratickém právním státě, smysl a poslání policejního povolání (policejní služba = služba občanům) a vymezení místa policie v systému výkonné moci státu.
- 2) Hodnoty policejního povolání (život a bezpečnost občanů, základní lidská práva a svobody, důstojnost občanů, vysoká míra profesionality policistů, zákonnost, nadřazení zájmů společenským zájmům soukromým atd.).
- 3) Etické principy jednání policistů:
 - a) ve vztahu k občanům: nestrannost, užití síly v míře nezbytně nutné (striktní zákaz krutého, nehumánního, degradujícího či ponižujícího způsobu jednání), korektnost policistů, rozvaha, takt, empatie, mlčenlivost, odpovědnost vůči občanům, transparentnost atd.
 - b) v rámci policejní instituce: spolupráce, kolegialita (nikoli komplicita), iniciativa a samostatnost, odpovědnost vůči nadřízeným i pořízeným, striktní zákaz diskriminace a šikanování atd.

- c) vůči sobě: odpovědnost za svůj profesionální výkon, profesní zdokonalování a vzdělávání, soukromý život policisty.
- 4) Společenská prestiž policejního povolání – závisí na míře důvěry občanů v policii, která je spjata s vysokou mírou profesionality policie, s korektností a bezúhonností chování jejích příslušníků. Profesionální hrdost a stavovská čest policistů.

Obecný etický kodex policie by mohl být doplněn speciálními podkodexy, upravujícími činnost ve speciálních oblastech policejní činnosti, např. v oblasti vyšetřování, kde vznikají naléhavé etické otázky (např. užití lsti a léčky za účelem získání doznání). Také činnosti obecní policie, jejíž prioritou je „community policing“, tj. velmi úzká spolupráce s komunitou, v níž policie působí, si vyžaduje určitou specifikaci obecného etického kodexu policie.“ (Herzogová, 2003, s. 154).

Problémy u Policie České republiky se ale stále vyskytují. Jedním z největších problémů v našem demokratickém státě je slovo, které se skloňuje ve všech pádech a tím je slovo korupce. Vyskytuje se snad ve všech profesích, tedy i u Policie České republiky. Jednotlivci tak vrhají špatné světlo na celý bezpečnostní sbor.

„Definice korupce, vypracovaná Interpolem, do korupce zahrnuje:

- 1) Situaci, kdy policista nebo jiný pracovník policejního sboru přímo či nepřímo požaduje nebo přijímá peníze, jakékoli cenné předměty, dary, výhody, přísliby, odměny nebo zvýhodnění, určené pro tohoto policistu nebo jinou osobu či skupinu, výměnou za jakoukoliv činnost nebo zanedbání činnosti, k nimž došlo či v budoucnu dojde, nebo které jsou spojeny s výkonem jakékoliv policejní funkce či jakékoliv činnosti související s policejní prací.
- 2) Situaci, kdy jsou policistovi nebo jinému pracovníkovi policejního sboru přímo či nepřímo nabízeny nebo poskytnuty peníze, jakékoli cenné předměty, dary, výhody, přísliby, odměny

nebo zvýhodnění, určené pro tohoto policistu nebo jinou osobu či skupinu, výměnou za jakoukoliv činnost nebo zanedbání činnosti, k nimž již došlo či v budoucnu dojde, nebo které jsou spojeny s výkonem jakékoliv policejní funkce či jakékoliv činnosti související s policejní praxí.

- 3) Jakákoliv činnost nebo zanedbání činnosti policistou či jiným pracovníkem policejního sboru, které se neshodují s jeho pravomocemi a které mohou vést k nesprávnému obvinění nebo odsouzení osoby za trestný čin nebo mohou napomoci k tomu, že nedojde k řádnému obvinění nebo odsouzení osoby.
- 4) Nelegální rozšiřování důvěrných nebo tajných policejních informací za odměnu či jiného důvodu.
- 5) Jakákoliv činnost nebo zanedbání činnosti policistou či jiným pracovníkem policejního sboru, které se neshodují s jeho pravomocemi a jejichž cílem je získání peněz, jakéhokoli cenného předmětu, daru, výhody, příslibu, odměny nebo zvýhodnění, určených pro tohoto policistu nebo pro jinou osobu či skupinu.
- 6) Jakákoliv činnost nebo zanedbání činnosti, jež naplňují skutkovou podstatu trestného činu korupce ve znění zákonů členského státu.
- 7) Spoluúčast na spáchání, pokusu o spáchání nebo konspiraci vedoucí ke spáchání jakékoli činnosti nebo zanedbání činnosti zmíněných v předchozích ustanoveních tohoto článku, a to v roli hlavní osoby, spolupracující osoby, iniciátora, podněcovatele, společníka (v jakékoli fázi takového jednání) nebo jakýmkoli jiným způsobem.“ (Herzogová, 2003, s. 180 – 181).

Největší výskyt korupčního jednání u Policie České republiky není příliš společensky nebezpečný a zisky jsou spíše malé. P. Frič (Herzogová, 2003, s. 181) je označuje jako banální.

Patří sem např.:

- „nevydávání pokutových bločků;
- přijímání drobných darů jako projevu vděčnosti;
- prominutí přestupku za menší úplatu;
- přijetí nabídky nakupovat zboží se zvláštní slevou;
- krádež věci za skladu zabaveného zboží;
- využívání služebního auta k soukromým účelům.“ (Herzogová, 2003, s. 181).

P. Frič označuje další druh korupčního chování jako sofistikované, které je pro společnost vysoce nebezpečné. Vyskytuje se výrazně méně, ale zisky jsou velmi velké.

Patří sem např.:

- „vydírání pachatelů;
- asistence při převozu cizinců přes státní hranici;
- vydávání povolení k pobytu či zbrojních průkazů neoprávněným osobám;
- změna záznamu v protokolu o dopravní nehodě;
- spolupráce na organizovaném obchodu s kradenými automobily; fingování dopravní nehody.“ (Herzogová, 2003, s. 181).

Příčin korupčního jednání u policie je mnoho.

„Policejní práce je nevděčná, policisté jsou zřídka kdy oceněni, chváleni veřejností, šéfem, sdělovacími prostředky nebo oběťmi. Policisté jsou pod silným tlakem velitelů i veřejnosti, kteří požadují zvýšení objasňování trestné

činnosti. Policisté bývají svědky nejbrutálnějších zločinů a někdy nejsou schopni pachatele těchto činů usvědčit, i když vědí, kdo je spáchal. (Herzogová, 2003, s. 190).

K boji proti korupci významně přispívá i Etický kodex a jeho aplikace do praxe.

„Existuje jeden účinný způsob, jak čelit korupci úředníků včetně policistů. Prostě je nepodplácet. Nejsilnější zbraní proti korupci však nejsou ani zákony ani tresty, ale její odvaha. Odvaha zveřejnit korupci, pojmenovat ji, dokázat ji. Korupce totiž nemá ráda, když je na ni vidět. (Herzogová, 2003, s. 233).

Dalším problémem, který se u policie vyskytuje, je policejní násilí. Množí se stížnosti občanů na policisty z důvodu nepřiměřeného užití síly.

Policista se musí ve zlomku sekundy rozhodnout, zda při zákroku užije fyzickou sílu už v jeho průběhu. Jestli šlo o užití přiměřené nebo nepřiměřené síly se objasní až ve zpětném pohledu.

„Ze zákonné úpravy i z etických kodexů policie jasně vyplývá pravidlo, že násilí by policista měl při prosazování zákona použít jen případech, kdy již není možné sledovaného cíle dosáhnout jinak. Je to jakýsi krajní prostředek, kterého lze použít až v případě, kdy jiné prostředky selhaly, a o to navíc jen takovým způsobem, který co nejméně zasahuje do práv a svobod dotčených občanů. Dalším pravidlem je požadavek přiměřenosti užití síly. Sem je třeba zařadit přiměřenost volby prostředků a intenzity jejich použití (např. jaký donucovací prostředek a jak intenzivně policista použije), přiměřenost časovou (užití síly jen po dobu nezbytně nutnou) a přiměřenost cíle (pohled na to, jaký zájem je v daném případě chráněn a jaký cíl se sleduje). Přes všechna tato omezení, jsou-li splněny podmínky, neměl by se policista použití síly bát, neboť váhání při zákroku může vést v lepším případě k jeho neúspěšnému provedení, v horším případě ke škodám na zdraví i životech, a to jak u policistů, tak i u civilistů. Zároveň je třeba mít na zřeteli, že užití síly vnímá

veřejnost velmi citlivě a má většinou sklon postavit se na stranu „slabšího“. V případě nezbytnosti je nutno provést zákrok razantně, avšak vyvarovat se veškeré nadbytečné krutosti.“ (Herzogová, 2003, s. 251).

Veřejnost by si měla uvědomit, že policisté jsou v každodenním kontaktu s nejhroší částí společnosti a to vede k profesionální deformaci. Postoje, názory nebo způsoby chování a jednání policistů poté mohou přenášet i na bezúhonné občany.

„Protože v autoritě, respektu a pravomocích spatřují policisté nejdůležitější rys své práce, osoby, které tuto autoritu zpochybňují, představují pro policisty velmi provokativní výzvu. V této provokaci spatřují policisté překážku své práce, proto se často uchylují k intenzivnímu vynucování své autority, někdy i s použitím neadekvátní síly.“ (Herzogová, 2003, s. 265).

„Policie má v současné době primární odpovědnost za postižení policejního násilí. Nejde však jenom o odpovědnost trestní, jde také o odpovědnost vůči občanům. Jde o to, přesvědčit občany o tom, že policie vykonává svou práci dobře a v zájmu všech občanů, že nestojí proti občanům nebo nad nimi. Nemá-li však tento požadavek zůstat pouze v rovině abstraktní fráze, je nezbytné, aby široká veřejnost získala povědomí o práci policie, o její složitosti a náročnosti. Je třeba se otevřít kritice občanské veřejnosti a nevnímat ji jako osobní urážku.“ (Herzogová, 2003, s. 275).

Většina policistů bere svoji práci u policie jako poslání a v každé situaci se rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí tak jak to od něho očekává stát, policejní instituce a občané.

2.2 Analýza

Cílem bylo zjistit, zda zavedení etického kodexu přispělo ke snížení páchaní trestných činů, přestupků a požívání alkoholu ve službě v řadách Policie České republiky. Sledované období bylo vymezeno s ohledem na dostupnost dat za rok 2003, 2006 a 2011. Inspekce Ministerstva vnitra vydala statistiku případů, které vyhodnotila celorepublikově.

Do roku 2006 byla Policie České republiky vedena jako ozbrojený sbor, proto policisté přísahali. Od roku 2006 se součástí Policie České republiky stala neozbrojená složka Hasičský záchranný sbor a Policie České republiky se stala bezpečnostním sborem, a proto se přísaha změnila ve slib.

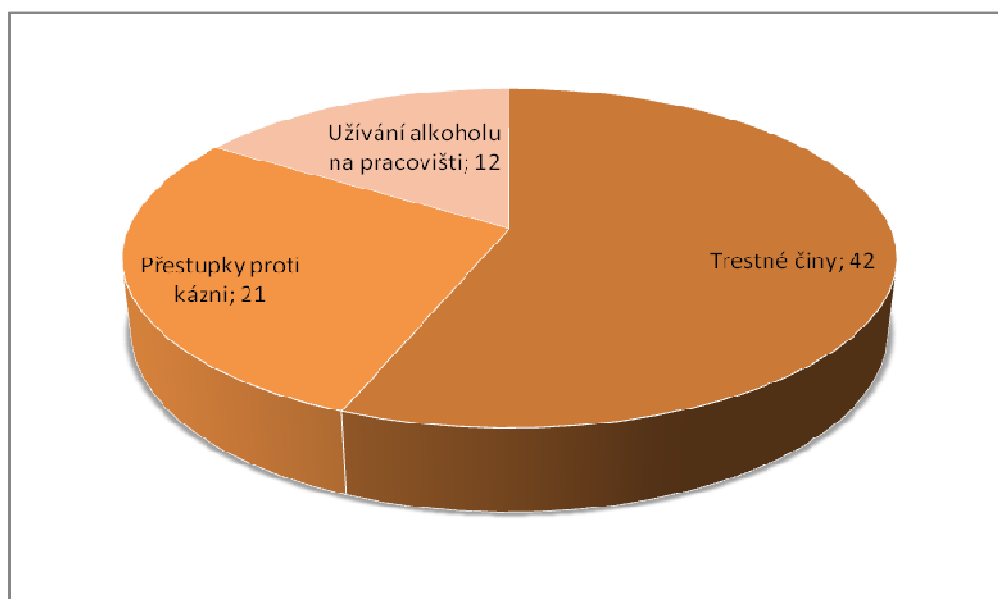
Ze statistiky Ministerstva vnitra bylo zjištěno, že v roce 2003, před zavedením Etického kodexu u Policie České republiky, policisté spáchali 42 trestných činů, 21 přestupků proti služební kázni a u 12 policistů bylo prokázáno užívání alkoholu na pracovišti. (<http://ppportal.pcr.cz/>), (intranet).

Jak již bylo avizováno, je sledován stav nežádoucího jednání policistů před a po zavedení etického kodexu.

V roce 2003 bylo zjištěno 42 trestných činů, 21 přestupků a 12 alkohol. (Viz graf č. 1)

Graf číslo 1 udává počet trestných činů, přestupků a požívání alkoholu ve službě za rok 2003 před zavedením Etického kodexu u Policie České republiky.

Graf 1: Vybraná pochybení policistů – rok 2003

Zdroj: Inspekce Ministerstva vnitra České republiky. Pochybení policistů (intranet). Dostupné z [www:http://ppportal.pcr.cz/](http://ppportal.pcr.cz/)

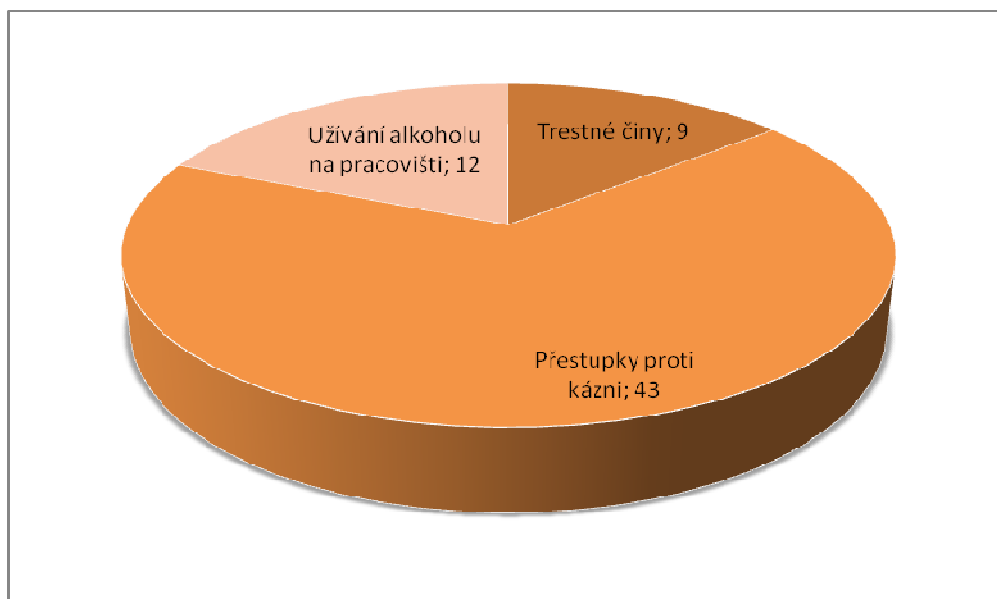
Ze statistiky Ministerstva vnitra bylo zjištěno, že v roce 2006 po zavedení Etického kodexu u Policie České republiky, policisté spáchali 9 trestných činů, 43 přestupků proti služební kázni a u 12 policistů bylo prokázáno užívání alkoholu na pracovišti. (<http://ppportal.pcr.cz>), (intranet)

Jak již bylo avizováno, je sledován stav nežádoucího jednání policistů před a po zavedení etického kodexu.

V roce 2006 bylo zjištěno 9 trestných činů, 43 přestupků a 12 alkohol. (Viz graf č. 2)

Graf číslo 2 udává počet trestných činů, přestupků a požívání alkoholu ve službě za rok 2006 po zavedení Etického kodexu u Policie České republiky.

Graf 2: Vybraná pochybení policistů – rok 2006

Zdroj: Inspekce Ministerstva vnitra České republiky. Pochybení policistů (intranet). Dostupné z [www:http://ppportal.pcr.cz/](http://ppportal.pcr.cz/)

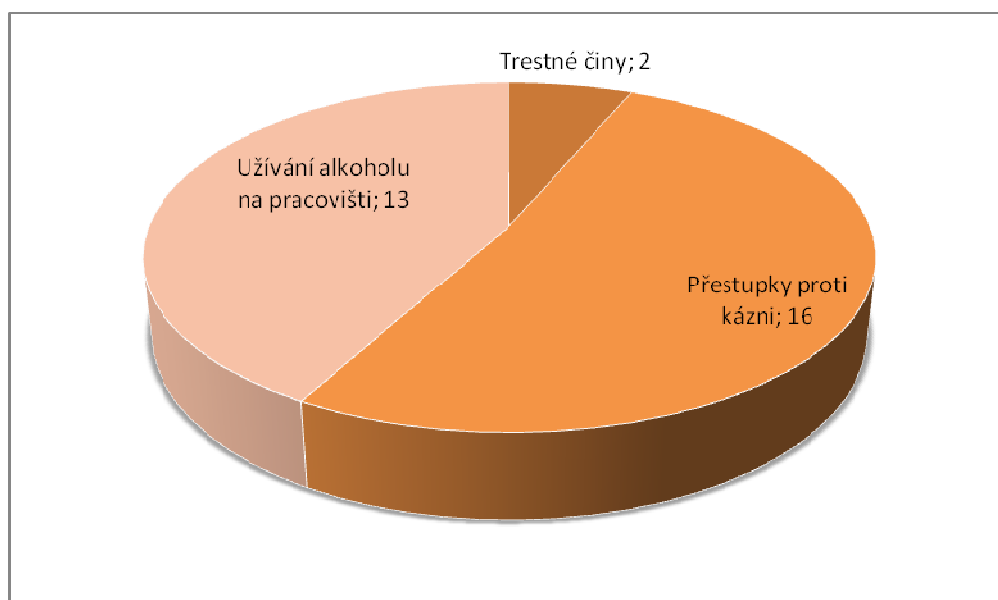
Ze statistiky Ministerstva vnitra bylo zjištěno, že v roce 2011, pět let po zavedení Etického kodexu u Policie České republiky, policisté spáchali 2 trestné činy, 16 přestupků proti kázni a u 13 policistů bylo prokázáno užívání alkoholu na pracovišti. (<http://ppportal.pcr.cz>), (intranet).

Jak již bylo avizováno, je sledován stav nežádoucích jednání policistů před a po zavedení etického kodexu.

V roce 2011 byly zjištěny 2 trestné činy, 16 přestupků a 13 alkohol. (Viz graf č. 3)

Graf číslo 3 udává počet trestných činů, požívání alkoholu ve službě a přestupky proti kázni za rok 2011 po pěti letech zavedení Etického kodexu.

Graf 3: Vybraná pochybení policistů – rok 2011

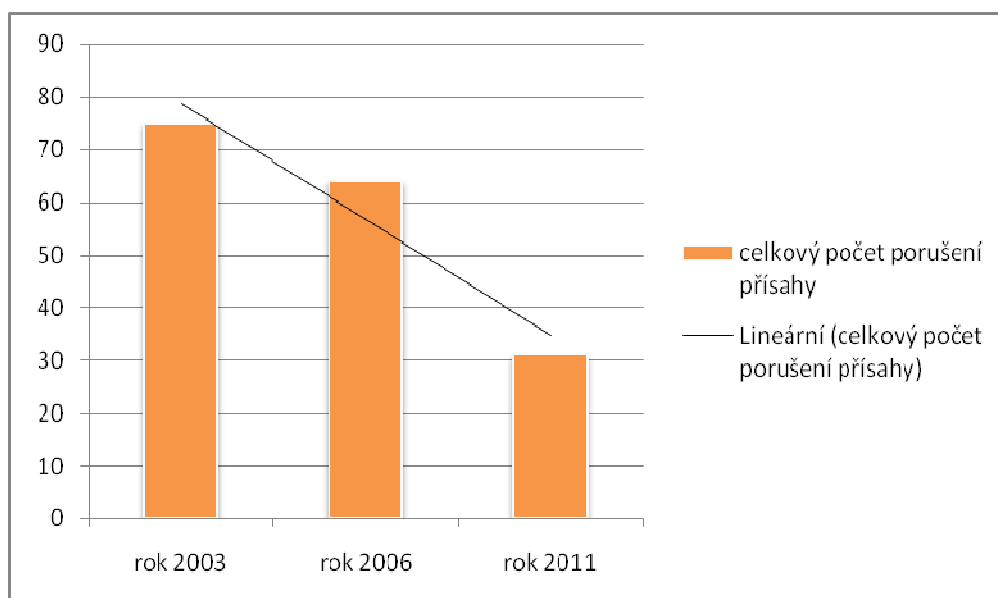

Zdroj: Inspekce Ministerstva vnitra České republiky. Profesionální pochybení (intranet). Dostupné z [www:http://ppportal.pcr.cz/](http://ppportal.pcr.cz/)

V roce 2003 došlo v 75 případech k porušení služební přísahy policistů. V roce 2006 došlo k 64 porušení služebního slibu, což je o 11 méně než v roce 2003. V roce 2011 to už bylo o 31 případů méně než v roce 2003.

Graf číslo 4 porovnává celkový stav trestných činů, přestupků a požívání alkoholu ve službě v období tří vybraných roků.

Graf 4: Trend trestných činů, přestupků a alkohol – za rok 2003, za rok 2006 a za rok 2011

Zdroj: Vlastní zpracování

V roce 2003, 2006 a 2011 bylo zjištěno, že požívání alkoholu ve službě zůstalo na stejné úrovni ve všech sledovaných obdobích. Počet trestných činů spáchaných policisty, jak v roce 2006, tak 2011 významně klesl oproti roku 2003. U přestupkového jednání policistů byl v roce 2003 a 2011 zaznamenán výrazný pokles oproti roku 2006.

Porovnáním statistických údajů byl zjištěn významný pokles porušování služebního slibu.

Významný vliv na chování policistů mělo zavedení tří důležitých právních norem, kterými byly v roce 2005 Etický kodex Policie České republiky, v roce 2006 zavedení zákona o služebním poměru, který v podstatě zlepšil sociální jistoty policistů a v neposlední řadě změna zákona o Policii České republiky.

Na druhou stranu nelze popřít, že negativní vliv na jednání policistů má i vliv snížení platového tarifu o 10% (Nařízení vlády č. 381/2010 Sb.), neboť toto se ještě nestalo. Nižší příjem může být rizikem pro eliminaci korupčního chování.

ZÁVĚR

Tématem bakalářské práce je Policejní praxe – etické zásady práce ve vztahu k člověku s postižením.

Cílem bakalářské práce bylo prokázat význam Etického kodexu u Policie České republiky a identifikovat kvalitativní znaky v přístupu policistů k osobám se zdravotním postižením. Vzhledem k tomu, že zdravotních postižení je velká škála a všechna by si zasloužila pozornost, je práce zacílena na osoby se sluchovým postižením. Sekundární analýzou bylo zjišťováno, zda přijetí Etického kodexu Policie České republiky ovlivnilo jednání a chování policistů.

Zjištěn byl rovný přístup policistů ke všem občanům. K osobám se zdravotním postižením mají policisté specifický přístup z důvodu kvalitativních znaků, které vychází právě z odlišnosti v komunikaci. Klesající trend počtu případů vybraného nežádoucího chování může být právě ovlivněn přijetím etického kodexu. Ale např. stížnosti nejsou tříděny podle toho, zda stěžovatel je či není postižená osoba. Ani trestné činy a přestupky policistů nejsou sledovány podle toho, kdo je poškozený, ale podle jejich skutkových podstat. Příčina poklesu nežádoucího chování policistů po přijetí etického kodexu nemusí být jediná. Nelze upřít vliv managementu všech stupňů řízení, výběr zájemců o přijetí do služebního poměru k Policii České republiky, osobnost každého jedince a jeho postoj ke ztotožnění se s etickým kodexem.

Samozřejmě existují i normy, které upravují např. bezbariérový přístup a velký význam má i spolupráce s osobami se sluchovým postižením, jejichž výsledkem je právě „Projekt: Jsme tu i pro Vás!“. Projekt uplatňuje teze etického kodexu a to zejména profesionalitu, nestrannost, ohleduplnost, chovat se důstojně a důvěryhodně, jednat s lidmi slušně, korektně a s porozuměním. Dále respektovat jejich důstojnost, uplatňovat rovný a korektní přístup ke každé osobě bez rozdílu, v souladu s respektováním kulturní a hodnotové odlišnosti příslušníků menšinových skupin všude tam, kde nedochází ke střetu

se zákony. Při výkonu služby jednat taktně, korektně a vhodně uplatňovat princip volného uvážení.

Snahou managementu všech stupňů Policie České republiky je zvýšit úroveň jednání policistů s občany. Vypracovat takovou strategii, která by odstranila problematiku patologického chování a jednání policistů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Praha: SBÍRKA ZÁKONŮ, částka 91/2008, s. 4086. Tiskárna Ministerstva vnitra, 2008.

Etický kodex Policie České republiky. Rozkaz policejního prezidenta č. 1/2005. Tiskárna Ministerstva vnitra, 2005.

BUREŠ, R. *Základy etiky.* 1. vyd.. Praha: Nakladatelství S & M, 1991. ISBN 80-900096-5-4.

DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J. *Policie a profesní etika se zaměřením na etický kodex Policie České republiky.* Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, 2003.

HERZOGO VÁ, Z. *Policejní etika.* 1. vyd. Praha: Vydáno vlastním nákladem, 2003. ISBN 80-238-9984-8.

KNOLOVÁ, I. *Úskalí integrace osob s poruchou sluchu do majoritní společnosti.* Diplomová práce. Brno: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta Humanitních studií, 2010.

NESVADBA, P. *Filosofie a etika.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2006. ISBN 80-86898-92-X.

OPEKAROVÁ, O. *Kapitoly z výchovného poradenství.* Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2010. ISBN 978-8086723-96-9.

VANĚK, J. *Obecná, ekonomická a informační etika.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. ISBN 978-80-7357-504-5.

VÍTKOVÁ, M. a kol. *Integrativní speciální pedagogika.* Brno: PAIDO, 1998. ISBN 80-85931-51-6.

VORLÍČEK, J. *Realizace Etického kodexu u Policie České republiky.* Diplomová práce. Brno: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta Humanitních studií, 2011.

ŽÁČKOVÁ, D. *Etika v dějinách filozofie.* 1. vyd. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského s.r.o., 2004. ISBN 80-86723-0602.

Osoby s postižením [online] Praha: INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE, 2005-[cit. 2012-02-21]. Dostupné z WWW:

<http://www.osn.cz/lidska-prava/?kap=428subkap=50>

Výhody zaměstnání OZP [online] Praha: ČESKÁ UNIE PRO PODPOROVANÉ ZAMĚSTNÁVÁNÍ, 2012-[cit. 2012-02-21]. Dostupné z WWW:

<http://www.unie-pz.cz/3-pz/21-pro-zamestnavatele/24-vyhody-zamestnani-ozp.htm/>

Aplikace nových platů [online]. Praha: NAŘÍZENÍ VLÁDY č. 381/2010 Sb., 2010-[cit. 2012-03-05]. Dostupné z WWW:

<http://stator.cmkos.cz/news/151211-aplikace-novych-plat-podm.artf>

Vybrané případy profesních pochybení příslušníků Policie České republiky. Praha: ASPI, (intranet), 2012-[cit. 2012-02-14]. Dostupné z WWW:

<http://ppportal.pcr.cz/>

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Vybraná pochybení policistů – rok 2003	49
Graf 2: Vybraná pochybení policistů – rok 2006	50
Graf 3: Vybraná pochybení policistů – rok 2011	51
Graf 4: Trend trestných činů, přestupků a alkohol – za rok 2003, za rok 2006 a za rok 2011	52

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Jiřina Kaiserová

Obor: Speciální pedagogika - vychovatelství

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Policejní praxe – etické zásady ve vztahu k člověku se zdravotním postižením

Rok: 2012

Počet stran textu bez příloh: 58

Celkový počet stran příloh: -

Počet titulů české literatury a pramenů: 12

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: -

Počet internetových zdrojů: 4

Vedoucí práce: Mgr. František Šnitr